

**ЗВО «Університет Короля Данила»
Бібліотека ЗВО «Університет Короля Данила»**

Яскраві миті творчості

До 120 -річчя від дня народження

**Головка Дмитра Федоровича (6.11.1905 – 29.06.1978),
українського народного художника-кераміста**

Довідкове видання

Івано-Франківськ

2025

738(477)

Ч – 60

Яскраві миті творчості До 120 -річчя від дня народження Головка Дмитра Федоровича (6.11.1905 – 29.06.1978), українського народного художника-кераміста : довідкове видання . Івано- Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека, 2025 . 16 с.

6 листопада 2025 року – 120 років від дня народження Дмитра Федоровича Головка , майстра народної творчості України.

Народний художник України Дмитро Головка належить до видатних митців яскравої індивідуальності. Він збагатив скарбницю декоративного мистецтва новим різновидом традиційного фігурного посуду і одним з перших серед керамістів знайшов йому нове призначення. Його творчість має двоєдину основу і становить сплав типових рис традиційного національного гончарства з новими якостями, набутими внаслідок фахової освіти майстра.

Дмитро Федорович Головка — митець, чия творчість стала живим продовженням глибокої української гончарської традиції. Його ім'я сьогодні звучить серед найвідоміших українських керамістів ХХ століття. Але він був не лише гончарем — він був справжнім художником, тонким естетом і майстром технологій, який умів «чути» глину й надавати їй форми, сповнені національного духу, краси й сили.

Дмитро Головка належить до тих рідкісних митців, яким вдалося зберегти і примножити спадщину народного мистецтва. Його роботи — це мова форм, барв і фактур, якою митець розповідає про Україну — щирю, працьовиту, святкову і глибоко поетичну.

В його творчості поєдналися найкращі риси традиційного народного гончарства із сучасним художнім баченням та високими професійними якостями. Тонке відчуття матеріалу, знання технологій і глибока повага до української глиняної культури робили кожен твір Головка унікальним.

Дмитро Головка став загально визнаним авторитетом у галузі декоративної кераміки. Його творчість – своєрідне та багатогранне явище, в основі якого – естетичний ідеал, що живиться від народної традиції, української пісні та від народної мудрості.

Ознайомлення з творчим досвідом Дмитра Федоровича, майстра народної декоративної творчості в сприятиме кращому усвідомленню регіональних особливостей народної кераміки (відповідно до історико-етнографічного районування), розумінню природи створення та засобів вираження художнього образу в традиційному народному гончарстві, творчому застосуванню надбань народного гончарства у власній художній творчості та майбутній діяльності, збагаченню власного емоційно-чуттєвого досвіду.

... Найсталіше натхнення, напевне, рідна пісня дарує... любов до пісні, що почалася чи не від колиски, ніколи не зраджує. Ще – невичерпна мудрість народного мистецтва. Щасливий, хто спізнається з ним у вразливому юному віці ...

Дмитро Головка

Майстерність української народної творчості безмежна. Види та типи гончарних виробів вражають своєю унікальністю та різноманітністю. Народився в Умані на Черкащині.

П'ятнадцятирічним хлопцем вступив до Уманської дворічної школи народного мистецтва імені Т. Шевченка (його вчитель — мистецтвознавець, засновник уманської школи К. І. Кржемінський (1893—1937)).

У 1921р. в Умані відбулася перша виставка творів молодого Дмитра Головка.

У 1928 р. закінчив навчання в Межигірському керамічному технікумі. Диплом художника кераміки отримав як випускник Київського технологічного інституту кераміки і скла.

У 1930—40 рр. працював у промисловій кераміці, на будівництві (на Донбасі, Кузбасі, Азовсталі), на металургійних виробництвах.

З 1940-х рр. заявив себе як самобутній художник декоративного мистецтва. Протягом 1950—70-х рр. наполегливо експериментував в техніко-технологічному напрямку, одночасно працюючи над розвитком скульптурних та емоційно-образних можливостей фігурних посудин, підкреслюючи їх монументально-декоративні якості. Створив ряд творів, без яких сьогодні неможливо уявити українське декоративне мистецтво.

Упродовж всього життя Д. Ф. Головка відстоював позиції суто рукотворного способу виготовлення кераміки. Найдрібніші деталі декору він точив на гончарному крузі. Одночасно саме він на початку 1950-х запропонував масове тиражування композиційно складних фігурних посудин способом лиття. Тиражовано понад 20 творів митця, вони стали доступніші широкому колу шанувальників.

На Міжнародній виставці сучасної кераміки у Празі (Чехія, 1962) та на Міжнародному конкурсі художньої кераміки у м. Фаєнца (Італія, 1969) твори художника отримали золоті медалі.

Золота медаль Міжнародного конкурсу художньої кераміки 1969 року у Фасенці (Італія). Дмитро Головка. Альбом, 1978

Дмитро Головка належить до видатних митців яскравої індивідуальності, в творчості якого втілилися найкращі риси традиційного народного гончарства в поєднанні з високими якостями професійного художника і талановитого технолога-кераміста.

Роботи зберігаються в музейних зібраннях, приватних збірках, експонувалися на виставках в Італії, Канаді, Болгарії, Данії, США, Норвегії, Німеччині, Чехії, Польщі, Фінляндії, Єгипті, Франції, Японії, на Кубі. У колекції НМУНДМ зберігаються 138 творів художника.

«У Львівському державному музеї етнографії та художнього промислу експонується посуд-баран роботи Д. Ф. Головка, покритий темно синьою поливою (АДМЕХП, інв. № ЕП-49042). Місткий резервуар оздоблено зверху геометричним орнаментом невисокого рельєфу. Це типовий твір української народної керамічної скульптури. В ньому ще не виявився той яскравий індивідуальний почерк майстра, який чітко простежується у пізніших його роботах. Однак автор уже вільно володіє традиційною формою національного посуду для напоїв: такі його лев (Львів, керамічна фабрика, 1953 р.) та

баранчики (1956-1957 рр.), представлені на конкурс Укрхудожспілки на нові моделі кераміки, вишивки і різьбярства.

В своїх творах Д. Ф. Головка бере за основу місткий резервуар корпусу барана. Найчастіше зверху виріб покриває пропущена крізь сито сира глина у вигляді умовних волокон вовни. Морда, ручка-хвіст, ноги-підставки, низ живота і роги тварини не покриті рельєфом. Декор переконливо входить у загальне композиційне рішення художнього твору.

На Львівській кераміко-скульптурній фабриці художнього фонду України майстер створив кілька зразків декоративного посуду, в яких уже виразно простежується його художня манера. Це посуд-баран, покритий прозорою зеленою поливою (25 x 26 см). Корпус барана немов стягнуто посередині. Таке рішення нагадує традиційну форму народного посуду для напоїв Східного Поділля, де резервуар часто має грушоподібну форму, яка складається з двох потовщень, з'єднаних звуженою частиною. Масивні спіралі рогів декоровано соковитими прорізами. Поверхня ніг, морди, живота гладенька, а весь корпус покрито рельєфними кружечками, що нагадують завитки вовни».

Упродовж всього життя Дмитро Головка відстоював позиції суто рукотворного способу виготовлення кераміки. Найдрібніші деталі декору він точив на гончарному крузі. Проте саме він на початку 1950-х років запропонував масове тиражування композиційно складних фігурних посудин способом лиття. Тиражовано понад 20 творів митця.

Найкраще зі створеного майстром зберігається в багатьох музеях, приватних збірках. Твори Головка з незмінним успіхом експонувались на виставках у Болгарії, Італії, Канаді, Данії, США, Норвегії, Німеччині, Польщі, Чехії, Єгипті, Фінляндії, Франції, Японії, на Кубі. На Міжнародній виставці сучасної кераміки у Празі (Чехія, 1962) та на Міжнародному конкурсі художньої кераміки в Фаенце (Італія, 1969) твори Дмитра Федоровича отримали золоті медалі.

Музей українського народного декоративного мистецтва володіє значною колекцією неповторної спадщини художника. Збірка різноманітна, охоплює тридцятирічний період творчості митця з повоєнних часів до 1975 року. На виставці до 100-річчя з дня народження видатного майстра було представлено усе багатство його творчого доробку: великі декоративні фігурні посудини та скульптура, традиційні українські посудини – плескачі та куманці, вази та малі скульптурні форми. Кожен з пишних баранців, дивовижних козликів, струнких оленів має своє неповторне обличчя, свій характер. Добрий казкар магією свого таланту та великої праці оживив їх, вклавши в них свою душу знання, уміння.

Творчість Дмитра Головка – своєрідне та дивовижно багатогранне явище, а невтомна фантазія гідна подиву. Живильним джерелом його творчості є естетичний ідеал, що походить від рідної землі й української пісні, від народної мудрості.

Дмитро Головка належить до видатних митців яскравої індивідуальності, в творчості якого втілилися найкращі риси традиційного народного гончарства в поєднанні з високими якостями професійного художника і талановитого технолога-кераміста.

Помер художник 29 червня 1978 року.

Син майстра Михайло Дмитрович, онуки Валентин та Христина також стали художниками-гончарами.

Жителі Умані пам'ятають свого земляка. У музеї «Діячів літератури та мистецтв Уманщини» зберігаються твори Д.Ф. Головка.

Спадщина в цифрі — міст між поколіннями

Оцифрування – це не просто модернізація, а справжня можливість зберегти українську ідентичність у віртуальному світі.

Оцифрування творів Дмитра Головка командою “єМузей” — це більше, ніж технічна робота. Це акт культурного збереження, що дозволяє митцю бути присутнім у сучасному просторі — у школах, університетах, онлайн-виставках і цифрових музеях. Завдяки 3D-моделям ми можемо вивчати найдрібніші деталі його виробів, досліджувати техніку і стиль, не наражаючи оригінали на ризики фізичного зношення. Це важлива частина формування відкритого цифрового доступу до спадщини, яка раніше була доступна лише відвідувачам музеїв.

Цифрове втілення робіт Головка стало своєрідним «другим життям» для його глини — тепер вона говорить не тільки мовою форми, а й мовою технології, звертаючись до нових поколінь через екрани смартфонів, комп’ютерів та VR-окулярів.

Список рекомендованої літератури:

1. Актуальне народне : Інтерпретації традиційної культури. Матеріали II Ювілейних Гончарівських читань / [Упор. і наук. ред. І. Пошивайло]. – К. : НЦНК „Музей Івана Гончара”, 2011. – 464 с.
2. Бекетова І. **Кераміка Дмитра Головка (До 100-річчя з дня народж. митця)** / І. Бекетова // Образотворче мистецтво. – 2006. – № 1. – С. 108.
3. Вихристюк М. В. **Головка Дмитро Федорович. Т. 6.** / В. М. Вихристюк // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – С. 64-65.
4. Вихристюк, М.В. Головка Дмитро Федорович // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 64 – 65.
5. **Головка Дмитро Федорович** // Митці України: енциклопедичний довідник. – К., 1992. – С. 171.
6. **Дмитро Головка. Кераміка: Каталог виставки.** – К., 1966. – 108 с. : іл.
7. **Дмитро Головка:** Альбом. – К., 1978. – 110 с. : іл.
8. Кулібаба Л. **Дмитро Федорович Головка – наш земляк** / Л. Кулібаба // Уманська зоря. – 1995. – 11 лист. – С. 4.
9. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». – К., 2005. – 280 с.: іл..
10. Кулібаба, Л. Дмитро Федорович Головка – наш земляк /Л. Кулібаба //Уманська зоря. – 1995. – 11 листоп. – С. 4.
11. Лащук Ю. П. Українські гончарі / Ю. П. Лащук. – К., 1968. – 40 с.
12. Мартиненко В. **Кераміка Дмитра Головка** / В. Мартиненко // Образотворче мистецтво. – 1971. – № 3. – С. 19-21.
13. Мартиненко, В. Кераміка Дмитра Головка /В. Мартиненко //Образотворче мистецтво. – 1971. – №3. – С. 19 – 21.
14. Старостенко Ю. Гончарство у підготовці художників декоративного мистецтва і його роль у формуванні архітектурно-художнього середовища сучасного інтер'єра / Ю. Старостенко, В. Бондаренко // Українське гончарство: Національний культурологічний щорічник / [Упоряд. Олесь Пошивайло]. – Київ – Опішне : Молодь – Українське Народознавство, 1993. – Кн. 1. – С. 333–335.

15. Чегусова З. Декоративне мистецтво України кінця XX століття. 200 імен. – К., 2002. – 511 с.: іл..

Інтернет-ресурси

- Дмитро Головка (100 років з дня народження). Художня кераміка . - URL:: <http://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/GOLOVKO.SHTML>
- Декоративне мистецтво України IX–XXI століть: стильові трансформації, художні інтерпретації, загальноєвропейський контекст / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019. 652 с. - URL:: <https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/dekor.pdf>
- 29 червня 1978 року помер народний художник України Дмитро Головка – URL:: <http://arhiv.orthodoxy.org.ua/ru/node/2615>
- Головка Дмитро Федорович кераміка – URL:: <http://www.antique-salon.ru/forum/lofiversion/index.php/t48463.html>
- Історія декоративного мистецтва України : У 5 т. Т. 5 / [голов. ред. Г. Скрипник] НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – К., 2016. – 546 с. + 266 іл. - URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirka/Istoriia_dekoratyvnoho_mystetstva_Ukrainy_U_5_t_T_5.pdf?/
- Традиційна культура в умовах глобалізації: синергія традиції та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (21-22 червня 2019 року). – Харків : Друкарня Мадрид, 2019. – 398 с. - URL:: https://www.cultura.kh.ua/images/documents/traditcina_kultura_2019.pdf

До 20 січня 2016 року в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва у Києві представлено розширену експозицію творів народного художника України, дійсного члена Міжнародної академії кераміки (з 1970 року) Дмитра Федоровича Головка,

Баран “Східний”. Посудина. 1958.
Глина, полива; формування на крузі, ліплення, глазурування

Баран “Бароковий”. Посудина. 1967.
Глина, полива; формування на крузі, ліплення, глазурування

Лев “Кучерявий”. Посудина. 1967

Баран. Посудина. 1958

Баранець "Рогач". 1970

